

Sygn. akt II PSKP 51/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

Protokolant Jolanta Major

w sprawie z powództwa M.Ś.

przeciwko Skarbowi Państwa - Prokuratorowi Generalnemu, zastępowanego przez
Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w W., delegowanego do
Prokuratury Krajowej

o uznanie za nieważną decyzji o przeniesieniu, odszkodowanie, zobowiązanie do
przeniesienia w stan spoczynku,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 17
czerwca 2021 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 6 grudnia 2018 r., sygn. akt XXI Pa (...),

- 1. oddala skargę kasacyjną,**
- 2. nie obciąża powódki kosztami zastępstwa procesowego
strony pozwanej.**

UZASADNIENIE

Na podstawie decyzji Prokuratora Generalnego z 9 marca 2016 r., wydanej w oparciu o art. 36 § 1 i 2 ustawy z 28 stycznia 2016 r. przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2016 r., poz. 178; dalej jako: „ustawa wprowadzająca”), przeniesiono M.Ś. z dniem 11 marca 2016 r. na stanowisko prokuratora Prokuratury Rejonowej w W. z zachowaniem tytułu „prokuratora byłej Prokuratury Generalnej” oraz prawa do wynagrodzenia nabytego na dotychczas zajmowanym stanowisku prokuratora Prokuratury Generalnej.

W dniu 10 maja 2016 r. M.Ś. wniosła do Sądu Najwyższego Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych za pośrednictwem Prokuratora Generalnego odwołanie od wyżej wskazanej decyzji Prokuratora Generalnego. Postanowieniem z dnia 14 lipca 2016 r., III PO 3/16, Sąd Najwyższy odrzucił odwołanie M.Ś. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał, iż w sprawach o roszczenia ze stosunku pracy prokuratorowi przysługuje droga sądowa przed sądem powszechnym - sądem pracy, a nie przed Sądem Najwyższym. Sprawa, w której prokurator kwestionuje legalność i celowość decyzji wydanej na podstawie art. 36 ustawy wprowadzającej ma charakter sprawy ze stosunku pracy.

Po otrzymaniu tego postanowienia M.Ś. wniosła pozew do Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. przeciwko Prokuratorowi Generalnemu, w którym domagała się uznania za nieważną decyzji Prokuratora Generalnego z dnia 9 marca 2016 r. o przeniesieniu jej do Prokuratury Rejonowej w W., zasądzenia odszkodowania w kwocie 1.850 zł z tytułu naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu oraz zobowiązania Prokuratora Generalnego do przeniesienia powódki w stan spoczynku na podstawie art. 71 § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2016 r., poz. 2062 ze zm.; dalej jako: „u.s.p.”) w zw. z art. 127 § 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2016 r., poz. 178 ze zm.; dalej jako: „u.p.p.”).

W piśmie z dnia 29 kwietnia 2017 r. powódka jako pozwanego wskazała Skarb Państwa – Prokuratora Generalnego, a w piśmie z dnia 14 grudnia 2017 r., będącym wykonaniem zobowiązania do zajęcia ostatecznego stanowiska i wskazania podstawy prawnej dochodzonych roszczeń, powódka wskazała, że żądanie uznania za nieważne postanowień decyzji Prokuratora Generalnego z dnia

9 marca 2016 r. w zakresie miejsca i rodzaju wykonywanych czynności służbowych - w związku z zarzucanym naruszeniem przepisów antydyskryminacyjnych i dotyczących równego traktowania w zatrudnieniu oraz zasady poszanowania dóbr osobistych pracownika - wynika z art. 42 k.p. w zw. z art. 10¹ § 1 u.p.p. oraz art. 11³ k.p., art. 112 k.p. oraz art. 11¹ k.p. w zw. z art. 18 § 3 k.p. Powódka oświadczyła, iż żądanie odszkodowania oparła na podstawie art. 18^{3d} k.p. Ostatnie z żądań powódka wywodziła z przepisów art. 127 § 1 u.p.p. w zw. z art. 71 § 3 u.s.p. Powódka argumentowała, iż nie widzi możliwości rezygnacji z dochodzenia roszczeń przed sądem pracy i przekształcenia sporu w *stricto* cywilny, w tym taki, który bazowałby na odpowiedzialności Skarbu Państwa przewidzianej w art. 417 k.c.

Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. w wyroku z dnia 17 kwietnia 2018 r., sygn. akt VIII P (...), odrzucił pozew w zakresie roszczenia o zobowiązanie do przeniesienia powódki w stan spoczynku i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Sąd ustalił, że w dniu 1 grudnia 1990 r. M.Ś. została powołana na stanowisko prokuratora Prokuratury Rejonowej dla Dzielnicy [...]. Od 31 marca 2010 r. powódka pełniła funkcję prokuratora Prokuratury Generalnej. Pismem z 7 lutego 2017 r. powódka wniosła – na podstawie art. 127 § 1 ustawy Prawo o prokuraturze – o przeniesienie jej w stan spoczynku z dniem 23 lutego 2017 r. Decyzją z dnia 22 lutego 2017 r., Prokurator Generalny – działając na podstawie art. 69 § 2 u.s.p. w związku z art. 127 § 1 u.p.p. – zawiadomił M.Ś., że 23 lutego 2017 r. przejdzie w stan spoczynku.

W ocenie Sądu Rejonowego w kwestii przeniesienia w stan spoczynku nie przysługuje droga sądowa przed sądem powszechnym, a wskazany w pozwie pozwany nie miał legitymacji procesowej biernej, co powodowało konieczność oddalenia powództwa.

W wyroku z dnia 6 grudnia 2018 r., sygn. akt XXI Pa (...), Sąd Okręgowy – Sąd Pracy w W. oddalił apelację powódki.

Sąd drugiej instancji – powołując się na regulacje określone między innymi w art. 127 § 1 u.p.p., art. 69 § 1 i § 2, art. 70 § 1, art. 71 § 2 i § 3, art. 73 § 1 i § 2 u.s.p. - stwierdził, że przeniesienie w stan spoczynku prokuratora następuje w przypadkach ściśle określonych w ustawie. Jednocześnie przepisy dotyczące

przeniesienia w stan spoczynku przewidują procedurę składania i rozpoznawania wniosków, a także szczególną drogę odwoławczą od tych decyzji. Nie można przyjąć, iż w tej kwestii przysługuje droga sądowa przed sądem powszechnym. Według Sądu drugiej instancji roszczenie powódki o zobowiązanie do przeniesienia jej w stan spoczynku nie podlega rozpoznaniu i powinno być odrzucone. Prokurator Generalny w stosunku do powódki nie skorzystał bowiem z art. 71 § 3 u.s.p. w zw. z art. 127 § 1 u.p.p. Ustawa nie przewiduje, aby wydanie takiej decyzji na podstawie przywołanego przepisu było obligatoryjne. Przesądza to o braku możliwości uzyskania przez powódkę ochrony prawnej w tym zakresie w postępowaniu sądowym (art. 199 § 1 k.p.c.). Sąd jest bowiem związany granicami określonymi przez powódkę w pozwie i jego podstawą faktyczną (art. 321 k.p.c.). W konsekwencji Sąd Rejonowy prawidłowo odrzucił pozew w zakresie roszczenia o przeniesienie powódki w stan spoczynku na podstawie art. 71 § 3 u.s.p. w zw. z art. 127 § 1 u.p.p. ze względu na niedopuszczalność drogi sądowej przed sądem powszechnym.

Sąd Okręgowy podzielił także stanowisko Sądu pierwszej instancji co do roszczeń powódki o uznanie decyzji Prokuratora Generalnego o przeniesieniu jej do Prokuratury Rejonowej W. za nieważną oraz o zasądzenie odszkodowania z tytułu naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu. Powódka jako stronę pozwaną jednoznacznie określiła Skarb Państwa reprezentowany przez Prokuratora Generalnego. Według Sądu brak jest podstaw do przyjęcia odpowiedzialności Skarbu Państwa za roszczenia *stricto* pracownicze. Zgodnie z art. 3 k.p. pracodawcą jest jednostka organizacyjna, choćby nie posiadała osobowości prawnej, a także osoba fizyczna jeżeli zatrudniają one pracowników. Pracodawcą prokuratora jest jednostka organizacyjna prokuratury, w której pełni on czynności służbowe. Na skutek decyzji Prokuratora Generalnego o przeniesieniu powódki faktycznie doszło do zmiany treści służbowego stosunku pracy powódki. Dla uznania skuteczności tej zmiany nie miało znaczenia ani przystąpienie powódki do wykonywania czynności na tym stanowisku ani zniesienie Prokuratury Generalnej, w której powódka uprzednio wykonywała czynności służbowe. Czynności dotyczące zmiany treści stosunku pracy wywołują bowiem skutki niezależnie od tego, czy są wadliwe. Wbrew zarzutom apelacji spór w niniejszej

sprawie nie dotyczył okresu 9-10 marca 2016 r. tj. chwili podjęcia i ogłoszenia decyzji Prokuratora Generalnego. Ustalenie, jaki podmiot był pracodawcą posiadającym bierną legitymację procesową w związku z decyzją Prokuratora Generalnego o przeniesieniu powódki do prokuratury rejonowej uzależnione jest od oceny, kiedy nastąpił skutek prawny tej decyzji, ponieważ dopiero od tej daty powstaje roszczenie powódki. Zdaniem Sądu znaczenia prawnego w tym przedmiocie nie ma data sporządzenia decyzji tj. 9 marca 2016 r., ani 10 marca 2016 r. (data doręczenia tej decyzji powódce). Przedmiotowa decyzja stworzyła nową sytuację prawną ze skutkiem na przyszłość, a zatem kwestię, jaki podmiot był pracodawcą posiadającym bierną legitymację procesową w związku z kwestionowaniem przeniesienia bada się na datę oznaczoną w decyzji tj. 11 marca 2016 r. Jest to bowiem data, kiedy nastąpił skutek prawny decyzji w postaci przeniesienia powódki do prokuratury rejonowej.

W ocenie Sądu kluczowe w sprawie pozostawało prawidłowe określenie strony pozwanej. Stroną pozwaną w niniejszym procesie powinna być właściwa jednostka organizacyjna prokuratury. Na mocy decyzji Prokuratora Generalnego z 9 marca 2016 r., na podstawie art. 36 § 1 i 2 ustawy wprowadzającej, 11 marca 2016 r. przeniesiono powódkę na stanowisko prokuratora Prokuratury Rejonowej w W. z zachowaniem tytułu „prokuratora byłej Prokuratury Generalnej” oraz prawa do wynagrodzenia nabytego na dotychczas zajmowanym stanowisku prokuratora Prokuratury Generalnej. Powódka miała zatem wiedzę jaka jednostka organizacyjna prokuratury stała się jej pracodawcą na skutek jej przeniesienia. O konieczności prowadzenia sporu z zakresu prawa pracy przeciwko pracodawcy powódka była pouczana od początku tego procesu, już w zarządzeniu z 28 września 2016 r. Również w postanowieniu Sądu Okręgowego z dnia 9 lutego 2017 r. zawarta została informacja o konieczności wskazania pracodawcy jako pozwanego w niniejszej sprawie. Powódce umożliwiono również sprecyzowanie strony pozwanej na posiedzeniu wyjaśniającym 19 kwietnia 2017 r. Mimo to powódka konsekwentnie pozostawała przy stanowisku określenia strony pozwanej w osobie Prokuratora Generalnego. Jednocześnie również w toku postępowania wielokrotnie jednoznacznie stała na stanowisku, że nie chce kierować powództwa

przeciwko jednostce organizacyjnej prokuratury i wezwanie tej jednostki do udziału w sprawie w charakterze pozwanego uważa za zbędne.

Według Sądu badanie zasadności roszczeń powódki zmierzających do zakwestionowania przeniesienia jej na inne stanowisko służbowe stało się bezprzedmiotowe ze względu na brak legitymacji biernej Skarbu Państwa. Z tych samych względów podlegało oddaleniu powództwo w zakresie odszkodowania z tytułu dyskryminacji.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego powódka zaskarżyła skargą kasacyjną opartą na obydwu podstawach kasacyjnych określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

W ramach podstawy materialnoprawnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) skarżąca zarzuciła naruszenie:

1) art. 61 § 1 k.c. z zw. z art. 300 k.p. oraz art. 42 § 2 k.p. i art. 264 § 1 i 2 k.p. w zw. z art. 130 u.p.p. przez ich wadliwą wykładnię, wyrażającą się w błędnej interpretacji momentu zaistnienia skutku prawnego decyzji Prokuratora Generalnego z 9 marca 2016 r., wydanej w oparciu o przepisy art. 36 § 1 i § 2 ustawy wprowadzającej o przeniesieniu M. Ś. do Prokuratury Rejonowej w W., co doprowadziło do mylnego przyjęcia przez Sąd, że roszczenie powódki istnieje dopiero od daty 11 marca 2016 r. i co również, zdaniem Sądu, implikowało fakt, iż bierną legitymację procesową w niniejszym sporze bada się na ten dzień, podczas gdy stosownie do treści art. 61 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p. dniem prawnej skuteczności decyzji jest dzień jej ogłoszenia powódce w sposób, w który mogła się ona zapoznać z jej treścią tj. 10 marca 2016 r., a nadto w dniu tym wypowiedzenie zmieniające (decyzja PG) stało się dokonane stosownie do treści art. 42 § 2 k.p. w zw. z art. 130 u.p.p., gdyż zostało ono zaproponowane powódce na piśmie oraz stosownie do treści art. 264 § 1 i 2 k.p. w zw. z art. 130 u.p.p. rozpoczął się bieg terminu procesowego do złożenia pozwu;

2) art. 36 § 1 ustawy wprowadzającej i art. 74 § 1 u.p.p. i 1 u.p.p. w zw. z art. 5 k.p. przez ich błędną wykładnię prowadzącą do niewłaściwego wniosku, że przeniesienie w trybie art. 36 § 1 ustawy wprowadzającej powoduje, iż prokurator staje się prokuratorem jednostki, do której został przeniesiony, pomimo, iż nie został do niej powołany, a tym samym jest pracownikiem tej jednostki

organizacyjnej prokuratury, a ona zaś jego pracodawcą w rozumieniu art. 3 k.p., podczas gdy prawidłowa interpretacja powołanych przepisów wskazuje na to, iż akt przeniesienia i powołania prokuratora to różne instytucje prawne, rodzące odmienne skutki, w tym między innymi istotne dla prawidłowego określenia podmiotu biernie legitymowanego w sporach ze stosunku służbowego, powstałych na tle zastosowania art. 36 § 1 ustawy wprowadzającej, jako regulacji wynikającej z pragmatyki służbowej;

3) art. 101 § 1 u.p.p. i art. 264 § 1 i 2 k.p. w zw. z art. 130 u.p.p. przez ich błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że w sporze o roszczenia ze stosunku służbowego prokuratora byłej Prokuratury Generalnej, poddanego reżimowi opisanemu w art. 36 § 1 i 2 ustawy wprowadzającej Skarb Państwa reprezentowany przez Prokuratora Generalnego nie posiada biernej legitymacji procesowej, co w istocie stanowi zanegowanie istnienia drogi odwoławczej do sądu powszechnego - sądu pracy w sporach powstałych na tle zastosowania powyższej regulacji, a przez to narusza gwarantowane ustawowo i konstytucyjnie (art. 45 Konstytucji) prawo do sądu;

4) art. 71 § 3 u.s.p. w zw. art. 127 § 1 u.p.p. w zw. z art. 1 u.p.p. i art. 101 § 1 u.p.p. przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż prokuratorowi byłej Prokuratury Generalnej nie przysługuje roszczenie o zobowiązanie Prokuratora Generalnego do przeniesienia w stan spoczynku, o jakim mowa w powołanych przepisach, w sprawie przed sądem powszechnym - sądem pracy, wobec faktu, iż art. 71 § 3 u.s.p. nie obliguje Prokuratora Generalnego do jej podjęcia, podczas gdy w istocie brak skutecznego przeniesienia prokuratora likwidowanej jednostki, w związku ze zmianami ustrojowymi (tj. niewydanie decyzji o przeniesieniu albo stwierdzenie bezprawności przeniesienia) zobowiązuje Prokuratora Generalnego do jej wydania w konsekwencji czego prokuratorowi przysługuje takie roszczenie przed sądem powszechnym-sądem pracy.

W ramach podstawy procesowej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) skarżąca przedstawiła następujące zarzuty:

a) art. 386 § 4 k.p.c. przez nieuchylenie wyroku sądu I instancji i nieprzekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania pomimo, iż sąd *ad quo* nie rozpoznał istoty sprawy z uwagi na uznanie braku legitymacji biernej

pozwanego i oddalenie powództwa z tego powodu, jak również wobec faktu odrzucenia pozwu z uwagi na niedopuszczalność drogi sądowej w zakresie roszczenia o przeniesienie w stan spoczynku;

b) art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 477 k.p.c. przez nieuchylenie wyroku i nieprzekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przy istnieniu naruszenia przepisów przez sąd I instancji polegającego na niedziałaniu przez sąd z urzędu i braku pouczenia o przysługujących roszczeniach oraz ograniczenie się jedynie do ogólnikowego stwierdzenia o istnieniu legitymacji biernej po stronie powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury oraz stwierdzeniu, wbrew oświadczeniom procesowym powódki, iżby miała ona świadomość jaka jednostka organizacyjna prokuratury stała się jej pracodawcą na skutek przeniesienia;

c) art. 328 § 2 k.p.c. przez sporządzenie uzasadnienia wyroku przez Sąd *ad qem* w sposób ogólnikowy, sprowadzający się w wielu miejscach do zacytowania treści przepisów ustawy bez odpowiedniego odniesienia do ustalonego stanu faktycznego, oraz braku wskazania podstaw prawnych rozumowania prowadzącego Sąd do wniosku, iżby skutek prawny zaskarżonej decyzji mający bezpośredni wpływ na określenie tożsamości podmiotu pozwanego nastąpił dopiero w dniu 11 marca 2016 r. tj. w dniu nastąpienia jej materialno - prawnych skutków wbrew brzmieniu art. 61 § 1 k.c. oraz 42 § 2 k.p.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznawania temu samemu sądowi w innym składzie, a w przypadku stwierdzenia podstaw ku temu - o uchylenie w całości również zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do rozpoznania temu sądowi w zmienionym składzie, a także - o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania.

Przystępujący do sprawy Prokurator Okręgowy delegowany do Prokuratury Krajowej wskazał, że wyłączne zastępstwo Skarbu Państwa wykonuje Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Prokuratoria Generalna RP działając w imieniu pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Sprawiedliwości wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej w całości oraz o zasądzenie od powódki na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej RP kosztów

zastępstwa procesowego według norm przepisanych, na podstawie art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturze Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2016 r., poz. 2261 ze zm.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 26 § 1 i 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. - przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2016 r., poz. 178), która weszła w życie 4 marca 2016 r., zniesiono Prokuraturę Generalną i utworzono w jej miejsce Prokuraturę Krajową. Natomiast art. 28 § 2 tej ustawy stanowił, że do dnia powołania prokuratorów Prokuratury Krajowej ich zadania w Prokuraturze Krajowej wykonują prokuratorzy dotychczasowej Prokuratury Generalnej.

4 marca 2016 r. zaczęła obowiązywać ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze (Dz.U. poz. 177), które w art. 74 § 1 określało, że prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury na stanowisko prokuratorskie powołuje Prokurator Generalny na wniosek Prokuratora Krajowego. Stosownie do art. 1 § 3 tej ustawy prokuratorami powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury są prokuratorzy Prokuratury Krajowej, prokuratorów regionalnych, prokuratorów okręgowych i prokuratorów rejonowych.

W judykaturze Sądu Najwyższego rozstrzygnięto, że w sprawach o roszczenie ze stosunku pracy prokuratorowi przysługuje droga sądowa przed sądem powszechnym - sądem pracy. Podsumowania tego orzecznictwa dokonał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 lipca 2016 r., III PO 3/16. Podkreślono w nim, że w tej kwestii znaczenie ma art. 101 § 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze, zgodnie z którym „w sprawach o roszczenia ze stosunku służbowego prokuratorowi przysługuje droga postępowania przed sądem właściwym dla spraw pracowniczych”.

Jak wyjaśniono w orzecznictwie Sądu Najwyższego, stosunek pracy prokuratora, choć zgodnie z literalnym brzmieniem przepisu powstaje na skutek powołania, jest stosunkiem pracy wynikającym z mianowania (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 1996 r., I PZP 9/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 34; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 kwietnia

2001 r., I PKN 379/00, OSNP 2003 nr 5, poz. 116; z dnia 15 października 2015 r., II PK 260/14, Monitor Prawa Pracy 2016 nr 2, s. 84-89). Prokurator jest więc pracownikiem w rozumieniu art. 2 Kodeksu pracy. W dotychczasowym orzecznictwie rozstrzygnięto również, że sprawą ze stosunku pracy prokuratora, do rozpoznania której właściwym jest sąd powszechny - sąd pracy, jest sprawa o roszczenia związane z odwołaniem ze stanowiska (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 1996 r., I PRN 106/95).

Za utrwalone można uznać stanowisko Sądu Najwyższego, że w sprawach o roszczenia pracowników ze stosunku pracy stroną procesową nie jest Skarb Państwa, lecz państwowa jednostka organizacyjna, będąca pracodawcą w rozumieniu art. 3, reprezentowana przez osobę upoważnioną do działania w określonym zakresie w imieniu pracodawcy. Jednostka organizacyjna będąca pracodawcą jest biernie legitymowana w sporach ze stosunku pracy jej pracowników, nie wyłączając pracowników zatrudnionych w niej na podstawie powołania przez właściwy organ nadrzędny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 1977 r., I PRN 115/77, OSNCP 1978, nr 10, poz. 177). Jedynie wyjątkowo w sprawach funkcjonariuszy (niebędących pracownikami), przekazanych ustawą do rozpoznania sądom pracy może być uzasadnione powiązanie pozwanego ze Skarbem Państwa. Przykładowo w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2019 r., I PK 245/17, zajęto stanowisko, że w sprawie o równoważnik pieniężny za brak mieszkania dyrektor izby Krajowej Administracji Skarbowej nie ma zdolności sądowej i procesowej (art. 206 ust. 4 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej, Dz.U. z 2016 r., poz. 1948 ze zm.), gdyż jest to sprawa o zobowiązanie izby Krajowej Administracji Skarbowej jako *statio fisci* Skarbu Państwa.

Już w wyroku z dnia 14 października 2004 r., I PK 543/03, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że pracodawcą prokuratora prokuratury rejonowej jest jednostka organizacja prokuratury, w której pełni on czynności służbowe, czyli prokuratura rejonowa będąca jego pracodawcą w rozumieniu art. 3¹ k.p., w imieniu którego czynności z zakresu stosunku pracy wykonuje prokurator okręgowy, tyle że nie ma on statusu pracodawcy. Powyższe oznacza, że pracodawcą asesora prokuratury jest jednostka prokuratury, gdzie pełni czynności służbowe, niezależnie od tego, że

czynności z zakresu jego stosunku pracy wykonuje prokurator okręgowy. W takiej sytuacji orzeczenia nie można było wydać przeciwko Prokuratorowi Okręgowemu, który nie miał w sprawie biernej legitymacji procesowej.

Również w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2004 r., II PZP 5/04 oraz w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2003 r., III PZP 8/03, OSNP 2004 nr 5, poz. 75, podsumowano dotychczasową judykaturę Sądu Najwyższego dotyczącą wykładni pojęcia pracodawcy, a tym samym jego legitymacji procesowej w sprawach, w których stroną jest sędzia sądu rejonowego, w tym także pełniący funkcję prezesa tego sądu. Stwierdzono, że w rozumieniu art. 3 k.p. jednostką organizacyjną zatrudniającą sędziego jest na przykład sąd rejonowy. Zdolność sądową w sprawach roszczeń pracowników ze stosunku pracy ma państwowa jednostka organizacyjna będąca zakładem pracy (pracodawcą) w rozumieniu art. 3 k.p., natomiast nie ma jej ani Skarb Państwa, ani - tym bardziej - Prezes Sądu Wojewódzkiego. Prezes żadnego sądu nie może być uznany ani za jednostkę organizacyjną będącą zakładem pracy (pracodawcą) w rozumieniu art. 3 k.p., gdyż jest nią sąd, ani też za "osobę fizyczną zatrudniającą pracowników" (w rozumieniu tego samego przepisu), gdyż występuje on w danym wypadku w szczególnej roli, która nie może być identyfikowana ze statusem przysługującym każdej osobie fizycznej. Tym samym nie może być on także stroną w procesie o roszczenia pracownika ze stosunku pracy, gdyż w przeciwnym razie należałoby przyjąć, że stosunek pracy istnieje między danym sędzią a prezesem danego sądu, bądź też - w przypadku prezesa sądu - między nim a prezesem sądu wyższej instancji. W sprawach roszczeń sędziów zatrudnionych w sądach rejonowych, legitymowane biernie są te sądy jako jednostki, które ich zatrudniają. W tych okolicznościach wskazanie jako strony Skarbu Państwa - Prezesa Sądu jest w dwójnasób wadliwe, gdyż pracodawcą z mocy art. 3 k.p. nie jest ani Skarb Państwa, ani też Prezes Sądu.

Z judykatów tych wynika ponadto, że nie ma również dostatecznych podstaw do tego, by pracodawcę prokuratora prokuratury rejonowej "przesuwać" ze szczebla tej prokuratury na szczebel prokuratury okręgowej. Prokuratura rejonowa zatrudnia prokuratorów tej prokuratury, gdyż według art. 3 k.p. chodzi o "zatrudnianie" na podstawach określonych w art. 2 k.p., co oznacza, że dana

jednostka organizacyjna nie przestaje być pracodawcą również wówczas, gdy samo nawiązanie (rozwiązanie) stosunku pracy z pracownikami na niektórych stanowiskach następuje w drodze aktu organu usytuowanego poza pracodawcą. Tak jest właśnie w odniesieniu do prokuratorów powszechnych jednostek prokuratury, których powołuje Prokurator Generalny. Prokurator rejonowy jako kierownik tego zakładu pracy wykonuje też wobec prokuratora przynajmniej niektóre kompetencje pracodawcy, np. co do organizacyjno-porządkowych aspektów procesu pracy.

W ocenie obecnego składu Sądu Najwyższego, stosunek służbowy prokuratora ma złożony charakter; zawiera zarówno elementy stosunku pracy, jak i elementy o charakterze publicznoprawnym. Zgodnie z art. 3 k.p. pracodawcą jest jednostka organizacyjna, choćby nie posiadała osobowości prawnej, jeżeli zatrudnia pracowników. Przepis ten odwołuje się do tzw. zarządczej koncepcji pracodawcy, zgodnie z którą pracodawcą jest jednostka organizacyjna, której kierownictwo – bez względu na posiadanie tytułu majątkowego do zakładu – ma mandat do zarządzania nią i zatrudniania pracowników we własnym imieniu. Zdaniem Sądu Najwyższego kompetencja do zatrudniania pracowników (i rozwiązywania stosunków pracy), jako decydująca o uznaniu za pracodawcę w rozumieniu art. 3 k.p., nie musi dotyczyć zatrudniania wszystkich pracowników, a szczególnie nie musi uwzględniać pracowników na stanowiskach kierowniczych lub których status wykracza poza stosunki typowo pracownicze (nie wyłączając pracowników zatrudnionych w jednostce organizacyjnej na podstawie powołania przez właściwy organ nadrzędny). W tym kontekście za pracodawcę prokuratora należy uznać tę jednostkę prokuratury, w której wykonuje on zadania służbowe, jeżeli jednostka ta ma generalną kompetencję do zatrudniania pracowników (art. 74 § 1 w związku z art. 1 § 3 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze).

W myśl art. 180 § 1 u.p.p. Prokuratura Krajowa organizuje, w drodze konkursu, nabór kandydatów na stanowisko asystenta prokuratora, natomiast zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz.U. z 2018 r., poz. 577) stosunek pracy z osobami, o których mowa w art. 4, nawiązuje i rozwiązuje w Prokuraturze Krajowej - Prokurator Krajowy. Z przepisów tych wynika więc, że Prokuratura Krajowa, mająca generalną

kompetencję do zatrudniania pracowników, jest pracodawcą w rozumieniu art. 3 k.p. również w stosunku do wykonujących obowiązki służbowe w tej jednostce organizacyjnej prokuratorów powołanych przez Prokuratora Generalnego.

Ad casum z unormowań tych wynika, że od 4 marca 2016 r. powódka wykonywała obowiązki pracownicze (prokuratorskie) w Prokuraturze Krajowej jako były prokurator Prokuratury Generalnej. W czasie wykonywania tych obowiązków w dniu 10 marca 2016 r. otrzymała decyzję Prokuratora Generalnego o przeniesieniu z dniem 11 marca 2016 r. na stanowisko prokuratora Prokuratury Rejonowej w W. z zachowaniem tytułu „prokuratora byłej Prokuratury Generalnej” oraz prawa do wynagrodzenia nabytego na dotychczas zajmowanym stanowisku prokuratora Prokuratury Generalnej. W dniu otrzymania tej decyzji – zgodnie z art. 130 u.p.p., art. 61 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. - pracodawcą powódki w rozumieniu art. 3 k.p. była Prokuratura Krajowa. Ponieważ powódka kontestowała prawidłowość spornej decyzji powinna była wnieść pozew przeciwko Prokuraturze Krajowej, a nie przeciwko Prokuratorowi Generalnemu lub Skarbowi Państwa, reprezentowanemu przez Prokuratora Generalnego.

Według art. 64 § 1 k.p.c. zdolność występowania w procesie jako strona (zdolność sądową) ma każda osoba fizyczna i prawna. W myśl art. 33 k.c., osobami prawnymi są Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną. Odstępstwo od zasady, że zdolność sądową mają tylko (poza osobami fizycznymi) osoby prawne, przewiduje art. 64 § 2 k.p.c. Ponadto z art. 460 § 1 k.p.c. wynika, że zdolność sądową i procesową ma także pracodawca, chociażby nie miał osobowości prawnej.

W kontekście braku legitymacji procesowej bierniej podmiotu ostatecznie wskazanego przez powódkę jako pozwanego, nie był więc słuszny zarzut skargi kasacyjnej, iż w sporze o roszczenia ze stosunku służbowego prokuratora byłej Prokuratury Generalnej, poddanego reżimowi opisanemu w art. 36 § 1 i 2 ustawy wprowadzającej Skarb Państwa reprezentowany przez Prokuratora Generalnego posiadał bierną legitymację procesową. Nie stanowiło to również zanegowania istnienia drogi odwoławczej do sądu powszechnego - sądu pracy w sporach powstałych na tle zastosowania powyższej regulacji, a przez to naruszenia gwarantowanego ustawowo i konstytucyjnie (art. 45 Konstytucji) prawa do sądu,

gdyż gdyby powódka prawidłowo sprecyzowała (zgodnie z sugestią Sądu Rejonowego) stronę pozwaną, doszłoby do merytorycznej oceny jej całego powództwa.

Kontestowana przez powódkę decyzja Prokuratora Generalnego wynikała z art. 36 § 1 ustawy wprowadzającej, w myśl którego Prokurator Generalny przenosi prokuratorów Prokuratury Generalnej oraz prokuratorów Naczelnej Prokuratury Wojskowej, których nie powołał do Prokuratury Krajowej, na inne stanowisko służbowe w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury z zachowaniem tytułu „prokuratora byłej Prokuratury Generalnej” oraz prawa do wynagrodzenia nabytego na dotychczas zajmowanym stanowisku, kierując się przy tym ich dotychczasowym miejscem zamieszkania lub miejscem pracy.

Ponieważ powódka podważała prawidłowość spornej decyzji, powodującej zmianę jednostki prokuratury, którą otrzymała w czasie wykonywania obowiązków służbowych w Prokuraturze Krajowej, nie była słuszna – pośrednio wyrażona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku - sugestia, iż stroną pozwaną powinna być Prokuratura Rejonowa w W.

W judykaturze, w kontekście zarzucanego w skardze kasacyjnej wadliwej konwersji stosunku pracy, powodującej nieważność decyzji Prokuratora Generalnego, jest prezentowane stanowisko, że możliwość wzruszenia skutków prawnych wadliwego wypowiedzenia następuje wyłącznie na drodze sądowej, uruchamianej przez odwołanie się pracownika do sądu rejonowego - sądu pracy (art. 44 i art. 45 k.p.), w kodeksowym terminie prawa materialnego 7 dni od dnia doręczenia mu pisma wypowiadającego umowę o pracę (art. 264 § 1 k.p.). Oznacza to, że wadliwe wypowiedzenie jest czynnością prawną zaskarżalną, niekiedy określaną jako względnie bezskuteczna, ale nie jest działaniem bezskutecznym samoistnie, ponieważ bez jego zaskarżenia w kodeksowym terminie do sądu pracy, także wadliwe wypowiedzenie doprowadza do skutecznego rozwiązania stosunku pracy z upływem okresu wypowiedzenia (por. wyrok składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2020 r., I PK 243/18, OSNP 2021 nr 2, poz. 14). Zdaniem obecnego składu Sądu Najwyższego nie oznacza to, że pozwaną jednostką organizacyjną prokuratury powinna być prokuratura rejonowa, do której Prokurator Generalny przeniósł powódkę jako byłego

prokuratora Prokuratury Generalnej. Pozwaną jednostką organizacyjną prokuratury powinna być jednostka, w której powódka wykonywała obowiązki prokuratorskie w dniu otrzymania decyzji Prokuratora Generalnego wynikającej z art. 36 § 1 ustawy wprowadzającej; tylko z taką jednostką powiązać bowiem można roszczenie powódki dotyczące odszkodowania z tytułu nierównego traktowania, konieczności przeniesienia w stan spoczynku zamiast przeniesienia do prokuratury rejonowej lub roszczenia o zmianę podstawy prawnej decyzji o przeniesieniu w stan spoczynku.

Gdy przed sądem pierwszej instancji ujawniają się okoliczności budzące wątpliwość sądu co do statusu strony pozwanej jako pracodawcy, pojawia się możliwość zastosowania art. 194 § 1 k.p.c. w związku z art. 477 k.p.c. Obowiązek wezwania z urzędu do udziału w sprawie w charakterze pozwanego dotyczy przypadku, w którym sądowi pracy wiadomo, kto jest legitymowany w sporze (kto powinien być pozwanym jako pracodawca powoda). O istnieniu tego obowiązku można i należy mówić pod warunkiem, że pracownik wyraźnie się nie przeciwstawia wezwaniu właściwego podmiotu do udziału w sporze w charakterze strony, mimo takich sugestii ze strony sądu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10 listopada 1999 r., I PKN 351/99, OSNAPiUS 2001, nr 6, poz. 199).

Z ustaleń zaskarżonego wyroku wynika, że powódce umożliwiono sprecyzowanie strony pozwanej na posiedzeniu wyjaśniającym 19 kwietnia 2017 r. Mimo to powódka konsekwentnie pozostawała przy stanowisku określenia strony pozwanej w osobie Prokuratora Generalnego. Jednocześnie również w toku postępowania wielokrotnie jednoznacznie stała na stanowisku, że nie chce kierować powództwa przeciwko jednostce organizacyjnej prokuratury i wezwanie tej jednostki do udziału w sprawie w charakterze pozwanego uważa za zbędne.

Sąd Najwyższy wziął również pod uwagę, że w postępowaniu przed sądem drugiej instancji nie jest możliwe dopozwanie innego podmiotu (art. 391 § 1 zdanie drugie k.p.c.), ponieważ art. 194 § 1 k.p.c. nie może być zastosowany przed sądem drugiej instancji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2018 r., I PK 351/16, OSNP 2018 nr 12, poz. 156 i przytoczone w nim orzecznictwo).

W tym kontekście, po rozważeniu zarzutu b podstawy procesowej skargi kasacyjnej, Sąd Najwyższy uznał, że nie doszło do naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 477 k.p.c. przez nieuchylenie wyroku i nieprzekazanie sprawy do

ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, gdyż bardzo duży stopień profesjonalizmu powódki oraz bardzo duże doświadczenie prawnicze, wynikające między innymi z wykonywania obowiązków służbowych w najwyższej instancji prokuratorskiej, uniemożliwiają przyjęcie, że mogła ona działać pod wpływem niezrozumienia sytuacji procesowej lub skutków zajętego stanowiska procesowego. Natomiast swoje stanowisko w sprawie określenia strony pozwanej przedstawiała w sposób jednoznaczny.

Zgodnie z art. 127 § 1 Prawa o prokuraturze, do prokuratorów stosuje się odpowiednio przepisy art. 69-71, art. 73, art. 74, art. 76, art. 85 § 4, art. 99-102 i art. 104 Prawa o ustroju sądów powszechnych, jeżeli przepisy u.p.p. nie stanowią inaczej. Przewidziane w u.s.p. uprawnienia Krajowej Rady Sądownictwa i Ministra Sprawiedliwości przysługują w stosunku do prokuratorów Prokuratorowi Generalnemu, a uprawnienia kolegów i prezesów właściwych sądów – właściwym prokuratorom przełożonym. Z unormowań tych wynika, że prokurator może być przeniesiony w stan spoczynku na wniosek Prokuratora Generalnego w razie zmiany ustroju prokuratury lub zmiany granic okręgów powszechnych jednostek organizacyjnych, jeżeli nie zostanie przeniesiony do innej powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury. W sprawach przeniesienia prokuratora w stan spoczynku podejmuje decyzję Prokurator Generalny, na wniosek prokuratora, prokuratora przełożonego albo z urzędu. Od jego decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Najwyższego w terminie miesiąca od dnia doręczenia skarżącemu decyzji. Z argumentacji przedstawionej w skardze kasacyjnej nie wynika więc, aby do rozpoznania sprawy dotyczącej przeniesienia w stan spoczynku prokuratora właściwy był sąd powszechny.

Brak zdolności procesowej Skarbu Państwa – Prokuratora Generalnego jako pozwanego - w ujęciu pracowniczego postępowania odrębnego - implikował oddalenie powództwa w pozostałej części i apelacji powódki. Powodował także konieczność oddalenia skargi kasacyjnej bez potrzeby omawiania pozostałych zarzutów w niej zawartych.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oraz art. 102 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

